

УДК 342.9

В. В. Юровськакандидат юридичних наук, доцент,
доцент кафедри трудового права

Національного юридичного університету імені Ярослава Мудрого

ДИСПОЗИТИВНИЙ МЕТОД АДМІНІСТРАТИВНОГО ПРАВА ЯК ОРІЄНТИР ПОДАЛЬШИХ РЕФОРМАЦІЙНИХ ПРОЦЕСІВ У СФЕРІ ПУБЛІЧНОЇ АДМІНІСТРАЦІЇ

У сучасних умовах розвитку вітчизняного права диспозитивність (від пізньолат. *dispositivus* – той що розпоряджається, від *dispono* – розташовую, владную) одержала загальноправове значення. Вона знаходить вираження як у матеріальному, так і в процесуальному праві, на рівні управомочуючих норм приватного й публічного права, забезпечуючи їх взаємну інтеграцію за допомогою способів диспозитивного методу правового регулювання. Ще на початку ХХ ст. вчені підкреслювали особливе значення диспозитивності для правового регулювання, її багатогранність та унікальність її правового впливу [1]. Більше того, основні питання про сутність, юридичну природу й значення диспозитивності були осмислені ще правовою доктриною дореволюційного періоду [2]. Уже в перших наукових працях, присвячених вивченню диспозитивності, виникла тенденція виділяти два види диспозитивності – матеріальну і формальну. При цьому зміст поняття матеріальної диспозитивності не обмежувався галузями матеріального права, а її розуміння поширювалось також на галузі процесуального права [3, с. 18].

У вітчизняному законодавстві легальна дефініція диспозитивності відсутня, а в правовій доктрині немає її загальноприйнятого трактування. Такий стан можна пояснити тим, що диспозитивність – явище багатоаспектне, яке пронизує багато галузей та інститутів приватного і, як це не дивно, публічного права. Саме тому представники галузевих юридичних наук, виходячи зі специфіки правової сфери, яку вони досліджують, визначають як саме поняття диспозитивності, так і форми її прояву дещо по-різному. У юридичній літературі диспозитивність розуміють і як характерну рису (а саме як різновид методу правового регулювання), і як інститут права, і як принцип права.

Як проблема наукового пізнання диспозитивність спочатку розроблялась у працях представників кримінального й цивільного процесу, проте саме загальна теорія права з опором на наукові досягнення «галузевиків» заклала фундамент сучасного розуміння диспозитивного методу правового регулювання. У теорії права категорія «диспозитивність» розглядається як особлива модель побудови правової матерії. Так, С.С. Алексєєв вважає, що вона є однією з таких моделей (дозволе-

ної чи диспозитивної побудови правового матеріалу, що реалізується в схемі «суб'єктивне право + юридичні гарантії»), яка базується на приватному праві. Її зміст полягає в наданні особі можливості самій, своєю волею визначати власну поведінку, що відкриває простір для діянь особи за особистим баченням, своєю волею та у власних інтересах [4, с. 589]. На переконання С.С. Алексєєва, сутність диспозитивного регулювання виражається в тому, що правомірні дії самих учасників суспільних відносин є відносно самостійним, індивідуальним, «автономним» джерелом «юридичної енергії» [5, с. 295].

О.Ю. Глухова взагалі вважає, що вченими-правознавцями були закладені основи для виникнення концепції інституту диспозитивності, заснованого на зв'язку приватноправової природи диспозитивності з публічною сферою її вираження [2].

У свою чергу М.І. Козюбра стверджує, що вказаний метод права передбачає впорядкування поведінки суб'єктів правових відносин шляхом встановлення трьох типів юридичних правил: а) правил, що встановлюють межі дозволеної поведінки суб'єктів; б) субсидіарних правил, тобто таких, які застосовуються лише в разі, якщо суб'єкти самостійно не встановили для впорядкування відносин між собою інші правила (не спромоглися, не забажали або забули їх встановити); в) правил, що закріплюють принципи правового регулювання певної сфери суспільних відносин.

Диспозитивний метод, на думку вченого, передбачає вільну саморегуляцію суб'єктами їх поведінки на основі принципів права, встановлює тільки межі та процедури такої саморегуляції. Він характерний насамперед для приватного права, оскільки передбачає самостійність суб'єктів у виборі ними варіанта поведінки. У цьому разі право поважає автономію суб'єктів, виходить із того, що їм краще відома специфіка відповідних відносин, визнає можливість децентралізованого координаційного правового регулювання (зокрема, завдяки укладенню правочинів) [6, с. 100].

На думку П.В. Хряпінського, який досліджує потенціал заохочувальних норм кримінального права, диспозитивність можна розглядати як загальноправовий, універсальний метод правового регулювання, що виражається в нормативно пе-

редбаченій можливості вибору особою того чи іншого варіанта поведінки за власною волею та на свій розсуд [7, с. 150].

А.Р. Валієва, яка вивчає подвійну юридичну природу та закономірності взаємодії приватно-правового й публічно-правового начал диспозитивності в судовому юрисдикційному процесі, зазначає, що диспозитивність у матеріальному та процесуальному праві має єдину юридичну природу. Диспозитивність має свою нормативну основу, якою є норми права, що закріплюють свободу суб'єктів права на власний розсуд розпоряджатись належними їм матеріальними й процесуальними правами на рівні як приватного, так і публічного права. На відміну від норм права, що закріплюють імперативні права приватних і публічних суб'єктів, їх реалізація обмежується саморегулюванням. Юридична природа процесуальної диспозитивності характеризується міжгалузевими зв'язками з диспозитивністю в матеріальному праві. Процесуальна диспозитивність пов'язана з матеріальною диспозитивністю, щодо якої вона виконує охоронну функцію, зумовлену порушенням норм матеріального права. На думку А.Р. Валієвої, відмінність проявів матеріальної й процесуальної диспозитивності полягає в характері та змісті правочинів, адресованих суб'єктам права. Проте їх сутність єдина – свобода волі адресатів управомочуючих норм права в правомірному розпорядженні на власний розсуд належними їм матеріальними та процесуальними правами. Як підкреслює науковець, єдність юридичної природи матеріально-правової та процесуальної диспозитивності може слугувати підставою широкого розуміння диспозитивності як принципу права [3, с. 35–36].

У словнику термінів з адміністративного права (з посиланням на роботи С.Г. Стеценка) диспозитивний метод ототожнюється із цивільно-правовим та розкривається як метод, що характеризується тим, що об'єкт управління має свободу вибору поведінки в конкретній ситуації [8, с. 119]. Вбачається, що такий варіант інтерпретації диспозитивного методу є дещо суперечливим, оскільки замість першочергового акценту на рівності суб'єктів адміністративного права, яка досягається за допомогою диспозитивних начал, авторами акцентується увага на підлеглості, яка лише обмежується (а не заперечується) певною свободою в поведінці. Інакше кажучи, використання категорії «об'єкт управління» в контексті диспозитивного методу адміністративного права, на наше переконання, нівелює правильне розуміння його суті та віддзеркалює догматичний погляд на призначення адміністративного права й регулюючий вплив його норм.

Найбільш змістовний погляд на зміст і призначення диспозитивного методу адміністративного

права надав В.Б. Авер'янов, який не тільки визнавав можливість застосування диспозитивних начал в адміністративному праві (на чому вже неодноразово наголошувалось), а й акцентував увагу на необхідності використання всього потенціалу його елементів. Зокрема, В.Б. Авер'янов нерідко вказував на сучасну трансформацію методу адміністративного права. Учений-адміністративіст наголошував на тому, що традиційний для адміністративного права імперативний метод регулювання істотно доповнюється елементами диспозитивного методу. Зокрема, дедалі більшого значення набуває використання загальних дозволів, що може розцінюватись як ключовий напрям трансформації методу цієї галузі права, яка відбувається в сучасних умовах її розвитку й реформування. На цілком слушну думку вченого, яскравим прикладом використання в адміністративно-правовому регулюванні загальних дозволів є надання громадянам величезного масиву прав, які постають із конституційних прав громадян [9, с. 78]. В.Б. Авер'янов, розкриваючи глибоке значення для нової доктрини адміністративного права питання переосмислення методу адміністративного права та його трансформації, підкреслював, що таке переосмислення – це чи не найскладніше завдання, адже при цьому міцно утримуються позиції радянської наукової школи та непохитною вважається оцінка метода адміністративного права як однозначно імперативного. Про доцільність використання хоча б деяких елементів іншого основного – диспозитивного – методу правового регулювання говорять, так би мовити, «соромливо-стримано», наче перепрошуючи за таку сміливість. Однак чи справді настільки неможливим в адміністративному праві є поєднання ознак двох згаданих методів [10, с. 61]?

Перспективним у контексті адміністративно-правового регулювання, що поєднує як імперативні, так і диспозитивні елементи правового впливу, В.Б. Авер'янов вважав подальший розвиток інституту адміністративного договору [9, с. 77]. Безапеляційно погоджуючись із ученим і наведеними його думками, вважаємо за доцільне висловити власне бачення з приводу розуміння адміністративного договору та перспектив його остаточного впровадження в систему форм адміністративно-правового впливу. При цьому варто зауважити, що авторське бачення цієї проблематики засноване на розробленому представниками науки адміністративного права теоретичному фундаменті, тому її розгляд необхідно почати з аналізу відповідних доктринальних джерел.

Адміністративний договір як предмет наукового дослідження прогнозовано притягує увагу вчених-юристів, які справедливо зазначають, що на рівні матеріального адміністративного законодавства цей інститут залишається неврегульованим.

На думку Р.О. Куйбіди та В.І. Шишкіна, до ознак адміністративного договору можна віднести адміністративну правосуб'єктність суб'єкта владних повноважень під час укладення адміністративного договору, юридичну нерівність сторін, що виражається у виняткових повноваженнях «управленої» сторони договору, публічно-правовий характер договірних зобов'язань, імперативно визначені умови договору за способом конструювання, мету договору – задоволення публічних інтересів [11, с. 398]. На переконання В.Б. Авер'янова, під адміністративним договором необхідно розуміти угоду, укладену суб'єктами адміністративного права на підставі адміністративно-правових норм у загальнодержавних та інших публічних інтересах, правовий режим якої визначається змістом владних повноважень, носієм яких є обов'язково одна зі сторін [9, с. 280]. З огляду на наведене визначення ознаки адміністративного договору є такими:

1) виникнення у сфері публічної влади у зв'язку та з приводу реалізації органом виконавчої влади або органом місцевого врядування своїх владних повноважень;

2) підставою виникнення є правозастосовний акт, прийнятий згаданими органами;

3) організуючий характер;

4) метою є задоволення публічних інтересів, досягнення публічного блага, тобто домінування суспільних цілей [9, с. 279].

Загалом аналогічне розуміння цього інституту адміністративного права демонструють І.П. Голосніченко, М.Ф. Стахурський та Н.І. Золотарьова [12, с. 16]. При цьому вчені підкреслюють, що договірні форми мають активно використовуватись у відносинах між органами державної виконавчої влади та органами місцевого самоврядування, наприклад, під час передачі управління об'єктом від органу місцевого самоврядування міста районній державній адміністрації [12, с. 17].

В.К. Колпаков вважає, що адміністративний договір є визначеною актами адміністративного права угодою сторін, одна з яких є носієм державно-владних повноважень стосовно інших [13, с. 220]. Приблизно таке ж розуміння сутності адміністративного договору пропонують Ю.П. Битяк та О.В. Константиї, які стверджують, що адміністративним договором є правовий акт управління, що укладається на підставі правових норм двома (або більше) суб'єктами адміністративного права, один із яких обов'язково є органом виконавчої влади, може містити в собі загальнообов'язкові правила поведінки (нормативний характер) або встановлювати (змінювати, припиняти) конкретні правовідносини між його учасниками (індивідуальний характер) [14, с. 106].

У свою чергу К.К. Афанасьєв розглядає адміністративний договір як добровільну угоду двох чи

більше суб'єктів адміністративного права, один із яких наділений власними або делегованими повноваженнями у сфері державного управління з приводу вирішення питань виконавчого та розпорядчого характеру, яка укладена у формі правового акта, що встановлює (припиняє, змінює) їх взаємні права, обов'язки й відповідальність [15, с. 51]. До головних ознак адміністративного договору науковець відносить такі:

1) участь як обов'язкової сторони органу виконавчої влади чи органу місцевого самоврядування;

2) практична реалізація цими органами повноважень, наданих їм для здійснення державно-управлінської діяльності;

3) здійснення цієї діяльності у сфері державного управління;

4) правова урегульованість і захищеність установлюваних договором відносин мають здійснюватися за нормами різних галузей права, проте на базі норм адміністративного права, оскільки для учасників договору саме вони матимуть обов'язковий характер [16, с. 107–108].

У свою чергу В.М. Бевзенко та Р.С. Мельник вважають, що про адміністративний договір необхідно вести мову в таких випадках: коли він спрямований на реалізацію норм адміністративного права та, відповідно виникнення (зміну, припинення) адміністративно-правових відносин; коли покладені ним зобов'язання або розпорядження, які реалізуються в його межах, мають адміністративно-правовий характер. На думку вчених, це дає підстави стверджувати, що адміністративним вважається договір, який спрямовується на реалізацію адміністративно-правової норми, містить зобов'язання видати адміністративний акт або вчинити іншу адміністративну дію, має своєю основою закріплені нормами адміністративного права обов'язки чи права приватної особи [17, с. 293].

Окрім цих тез, В.М. Бевзенко та Р.С. Мельник висловлюють позицію з приводу наявних у вітчизняній науці поглядів на суть та ознаки адміністративного договору: «Суб'єктний склад учасників договірних відносин не є тією ознакою, за допомогою якої можна <...> однозначно визначитися з правовою природою договору. <...> Як критерій розмежування названих договорів не може використовуватись і така ознака, як «наявність відносин влади й підпорядкування між учасниками договору», оскільки велика кількість адміністративно-правових відносин не є владними за своїм характером, а тому адміністративний договір не обов'язково буде характеризуватись владними рисами» [17, с. 292–293]. Однак учені водночас вважають, що не є визначальним для встановлення юридичної природи також те, що через договір виконується публічне завдання (задовольняється публічний інтерес). У цьому контексті

В.М. Бевзенко та Р.С. Мельник наголошують на тому, що суб'єкт публічної адміністрації може досягати публічних цілей також шляхом укладення приватноправового договору [17, с. 293].

Останню думку ми не поділяємо, оскільки вважаємо, що суттю адміністративного договору є саме його спрямованість на реалізацію повноважень публічної адміністрації в особливій формі, про що говорять також самі В.М. Бевзенко та Р.С. Мельник: «Адміністративний договір є інструментом діяльності публічної адміністрації, а запровадження адміністративно-договірної форми діяльності публічної адміністрації стало наслідком зміни формату відносин між публічною владою та приватними особами» [17, с. 289]. Із цього постає, що навіть якщо припустити, що приватноправовий договір також може бути опосередкованою формою (або окремим етапом) досягнення публічного інтересу (що в окремих випадках правозастосовної практики є цілком імовірним, зокрема, придбання певного майна, яке в подальшому буде використовуватись із метою реалізації конкретних повноважень державного органу тощо), то однозначно адміністративний договір спрямований виключно на задоволення публічного інтересу, а реалізація за його допомогою приватного інтересу може здійснюватись лише за рахунок формули «публічний інтерес дорівнює сукупності приватних інтересів».

Окрім того, приватноправовий договір не можна вважати класичною формою діяльності публічної адміністрації, оскільки безпосередньо за рахунок саме такого договору (господарського чи цивільного) не реалізується конкретне повноваження суб'єкта щодо адміністрування тих або інших правовідносин. На наше переконання, приватноправова угода може бути використана органом публічної адміністрації лише для забезпечення реалізації повноважень такого суб'єкта, інакше кажучи, цей договір є певною стадією, що передуює безпосередньому виконанню вказаного комплексу повноважень.

Надзвичайно змістовно розкривається проблематика адміністративного договору на сторінках підручника «Загальне адміністративне право» за загальною редакцією І.С. Гриценка. Зокрема, у межах відповідної глави підручника змістовно досліджуються окремі аспекти адміністративного договору в теорії й практиці зарубіжних країн, його поняття, ознаки та значення, погляд судової практики на це питання, юридичні передумови укладення адміністративного договору, підстави укладення адміністративного договору, юридичні наслідки його протиправності тощо [18]. Зокрема, автори підручника зазначають, що досвід деяких європейських держав підтверджує, що в Європі відсутнє уніфіковане розуміння адміністративного договору. В одних країнах договори за учас-

ттю адміністративних органів визнаються сферою приватного права (Литва), натомість в інших сфера їх застосування досить обмежена (Латвія), дещо ширша (Естонія, Німеччина) або дуже широка (Франція). Питання адміністративних договорів зазвичай регулюють адміністративно-процедурні кодекси, спеціальні закони стосовно окремих видів контрактів, а за відсутності регулювання застосовують положення цивільного договірного права. Певні види договорів можуть бути прямо визначені законом як адміністративні, а в інших випадках їх природу з'ясує суд [18, с. 277].

Стосовно практики судів, і навіть найвищої інстанції – Верховного Суду України, щодо інтерпретації поняття адміністративного договору автори підручника цілком слушно вказують на її неоднозначність. Найбільшу проблему, на думку вчених-адміністративістів, становлять вимоги з приводу договорів стосовно розпорядження державними органами або органами місцевого самоврядування державним чи комунальним майном, зокрема й землею. Щоправда, можна помітити спрямованість практики Верховного Суду України до позиції, що такі договори не є адміністративними, оскільки державні органи, органи місцевого самоврядування реалізують за їх допомогою не владні управлінські функції, а винятково повноваження власника [18, с. 285].

На думку І.С. Гриценка, Р.С. Мельника, А.А. Пухтецької та інших науковців, ознаками адміністративного договору є необхідні (ті, що визначені Кодексом адміністративного судочинства України) та додаткові (ті, що стосуються всіх адміністративних договорів або частини з них). До необхідних учені відносять такі: 1) обов'язковою стороною в ньому є суб'єкт владних повноважень (іншою стороною чи іншими сторонами можуть бути як суб'єкти владних повноважень, так і інші учасники правовідносин); 2) його змістом (предметом) є права й обов'язки сторін, пов'язані з реалізацією принаймні однією з них владних управлінських функцій суб'єкта владних повноважень. У свою чергу до додаткових ознак адміністративного договору належать такі:

– суб'єкт владних повноважень, укладаючи відповідний договір, діє для задоволення не особистих потреб як фізичної чи юридичної особи, а публічних інтересів (потреб);

– суб'єкт владних повноважень, як правило, під час укладення такого договору зв'язаний вимогами (процедурами, обмеженнями тощо), визначеними законодавством як у частині вибору контрагента, так і в частині встановлення суттєвих умов договору;

– суб'єкт владних повноважень укладає договір на реалізацію своєї адміністративної правосуб'єктності, а не цивільної (для адміністративної правосуб'єктності статус фізичної чи юридичної

особи для суб'єкта владних повноважень не має значення);

– суб'єкт владних повноважень зазвичай укладає договір на підставі рішення, прийнятого на виконання владного управлінського повноваження;

– договір може встановлювати умови, які не властиві цивільним договорам і спрямовані на оптимальне забезпечення публічного інтересу [18, с. 285–286].

Загалом поділяючи таке розуміння перманентних ознак адміністративного договору, вважаємо за доцільне уточнити, що не завжди такий договір укладається виключно між суб'єктами публічної адміністрації або з обов'язковою участю хоча б одного з них. У цьому контексті зазначимо, що наразі чинне законодавство України не передбачає жодних умов, за наявності яких приватна особа не могла б на виконання адміністративного договору із суб'єктом публічної адміністрації укласти подібний договір з іншою приватною особою щодо передання такій особі частини повноважень. У зв'язку із цим вважаємо за доцільне з посиланням на праці В.М. Бевзенка та Р.С. Мельника підкреслити, що суб'єктна ознака не може бути визначальною в контексті встановлення правової природи адміністративного договору, хоча вона має неодмінно враховуватись під час аналізу відповідних договорів на предмет їх належності до адміністративних.

Отже, з упевненістю можна стверджувати, що з динамічним розвитком інституту адміністративного договору як джерела адміністративного права та форми публічного адміністрування в подальшому суттєво буде зростати й видозмінюватись участь приватних осіб в адмініструванні значної кількості правовідносин, а отже, відбуватиметься також поступове розширення меж впливу диспозитивного методу адміністративного права на суспільні відносини, що формують його предмет. У цьому контексті варто запропонувати на законодавчому рівні (зокрема, в окремому спеціальному законі) закріпити інститут адміністративного договору з його легальною дефініцією, принципами реалізації його норм та умов, процедурами його укладення, зміни й розірвання тощо. Водночас, на нашу думку, надзвичайно важливе значення в аспекті перспектив подальшого впровадження цього інституту в практику публічного адміністрування є узгодження законодавства з нормами ч. 2 ст. 19 Конституції України про те, що органи державної влади та органи місцевого самоврядування, їх посадові особи зобов'язані діяти лише на підставі, у межах повноважень і в спосіб, що передбачені Конституцією та законами України [19]. Вбачається, що відсутність законодавчо визначеної процедури укладення такого договору дає підстави для неоднозначного тлумачення суті цього інституту, зумовлює невизначеність судової

практики із цього питання та ставить під сумнів окремі випадки укладення адміністративних договорів суб'єктами публічної адміністрації з позиції їх відповідності положенням ст. 19 Основного Закону України.

Вищенаведені роздуми про суть і призначення адміністративного договору підкреслюють його особливу природу та підтверджують його здатність ефективно врегульовувати адміністративні правовідносини за допомогою також диспозитивних норм, даючи змогу його сторонам самостійно визначати способи й форми реалізації своїх прав та обов'язків (повноважень). Беззаперечним є той факт, що подальша трансформація методу адміністративного права, про яку ведуться активні дискусії на шпальтах адміністративно-правової літератури, буде здійснюватися, так би мовити, з обов'язковим вивченням регулюючих можливостей адміністративного договору, потенціал якого залежить переважно від рівня його законодавчої визначеності. На наше переконання, саме договірна форма реалізації окремих повноважень публічної адміністрації є безперебільшення інноваційним кроком, а правова рівність сторін, як вимога таких договорів, забезпечить та оптимізує залучення приватних осіб до участі в управлінні окремими державними й муніципальними процесами.

Отже, диспозитивний метод адміністративного права є тим орієнтиром подальших реформаційних процесів у сфері публічної адміністрації, що має достатній ресурс для істотної модернізації публічно-правової сфери. Звісно, шлях поступового розширення меж застосування диспозитивних норм в адміністративному праві є досить складним, обтяженим не тільки часовими межами, а й ментальним сприйняттям публічної адміністрації як управлінської машини, а норм адміністративного права – як виключно імперативних регуляторів.

Проте стрімкий розвиток окремих інститутів громадянського суспільства та поступова трансформація вітчизняного адміністративного законодавства підтверджують тенденцію до лібералізації правового регулювання адміністративних правовідносин, розвитку договірних засад у сфері адміністративного права та послідовного досягнення збалансованого використання (одночасного, змішаного тощо) як імперативних, так і диспозитивних начал в адміністративно-правовому регулюванні, що у свою чергу яскраво свідчить не лише про невпинний процес переосмислення ролі та призначення адміністративного права, а й про те, що вітчизняна адміністративно-правова наука розвивається в дусі передових сучасних європейських досліджень, при цьому не втрачаючи своєї національної приналежності та самостійності.

Література

1. Васильковский Е.В. Курс гражданского процесса: в 2 т. М.: Издание Бр. Башмаковых, 1913. Т. 1: Субъекты и объекты процесса, процессуальные отношения и действия. 691 с.
2. Глухова О.Ю. Институт диспозитивности в праве: дисс. ... канд. юрид. наук: 12.00.01 «Теория и история права и государства; история учений о праве и государстве». Тамбов, 2009. 219 с. URL: <http://www.lib.ua-ru.net/diss/cont/364915.html>.
3. Валиева А.Р. Диспозитивность в судебном юридическом процессе Российского государства: частноправовые и публично-правовые начала: дисс. ... канд. юрид. наук: 12.00.01 «Теория и история права и государства; история учений о праве и государстве». Казань, 2017. 177 с.
4. Алексеев С.С. Право: азбука – теория – философия. Опыт комплексного исследования. М.: Статус, 1999. 712 с.
5. Алексеев С.С. Общая теория права: в 2 т. М.: Юридическая литература, 1981. Т. 1. 361 с.
6. Загальна теорія права: підручник / за заг. ред. М.І. Козюбри. К.: Ваіте, 2015. 392 с.
7. Хряпінський П.В. Метод диспозитивності заохочувальних кримінально-правових приписів. Вісник Кримінологічної асоціації. 2015. № 1. С. 149–162.
8. Адміністративне право України: словник термінів / за заг. ред. Т.О. Коломоєць, В.К. Колпакова. К.: Ін Юре, 2014. 520 с.
9. Адміністративне право України. Академічний курс: підручник: у 2 т. / за ред. В.Б. Авер'янова та ін. К.: Юридична думка, 2004. Т. 1: Загальна частина. 584 с.
10. Авер'янов Вадим Борисович. Вибрані наукові праці / упор. О.Ф. Андрійко, В.П. Нагребельний, Л.Є. Кисіль та ін.; за заг. ред. Ю.С. Шемшученка, О.Ф. Андрійко. К.: Інститут держави і права ім. В.М. Корецького НАН України, 2011. 448 с.
11. Основи адміністративного судочинства та адміністративного права: навч. посібник / за заг. ред. Р.О. Куйбіди, В.І. Шишкіна. К.: Старий світ, 2006. 576 с.
12. Адміністративне право України: основні поняття: навч. посібник / за заг. ред. І.П. Голосніченка. К.: ГАН, 2005. 232 с.
13. Колпаков В.К. Адміністративне право України: підручник. К.: Юрінком Інтер, 2000. 752 с.
14. Битяк Ю.П., Константи́н О.В. Правова природа адміністративних договорів. Вісник Академії правових наук України. 2001. № 3. С. 101–109.
15. Афанасьев К.К. Адміністративний договір як форма державного управління (теоретико-правовий аспект): дис. ... канд. юрид. наук: 12.00.07. Луганськ, 2002. 191 с.
16. Афанасьев К.К. Адміністративні договори: реалії та перспективи: монографія. Луганськ: РВВ ЛАВС, 2004. 320 с.
17. Загальне адміністративне право: навч. посібник / Р.С. Мельник, В.М. Бевзенко; за заг. ред. Р.С. Мельника. К.: Ваіте, 2014. 376 с.
18. Загальне адміністративне право: підручник / І.С. Гриценко, Р.С. Мельник, А.А. Пухтецька та ін.; за заг. ред. І.С. Гриценка. К.: Юрінком Інтер, 2014. 568 с.
19. Конституція України: Закон України від 28 червня 1996 р. № 254к/96-ВР / Верховна Рада України. Відомості Верховної Ради України. 1996. № 30. Ст. 141.

Анотація

Юровська В. В. Диспозитивний метод адміністративного права як орієнтир подальших реформацийних процесів у сфері публічної адміністрації. – Стаття.

У статті автором здійснено характеристику диспозитивного методу адміністративного права. Зокрема, цей метод є орієнтиром подальших реформацийних процесів у сфері публічної адміністрації, що має достатній ресурс для істотної модернізації публічно-правової сфери. Автором наголошено на тому, що стрімкий розвиток окремих інститутів громадянського суспільства, поступова трансформація вітчизняного адміністративного законодавства підтверджують тенденцію до лібералізації правового регулювання адміністративних правовідносин, розвитку договірних засад у сфері адміністративного права та послідовного досягнення збалансованого використання (одночасного, змішаного тощо) як імперативних, так і диспозитивних начал в адміністративно-правовому регулюванні, що у свою чергу свідчить про невпинний процес переосмислення ролі й призначення адміністративного права та про те, що вітчизняна адміністративно-правова наука розвивається в дусі передових сучасних європейських досліджень.

Ключові слова: адміністративне право, метод адміністративного права, диспозитивність, диспозитивний метод, імперативний метод.

Аннотация

Юровская В. В. Диспозитивный метод административного права как ориентир дальнейших процессов реформирования в сфере публичной администрации. – Статья.

В статье автором осуществлена характеристика диспозитивного метода административного права. В частности, этот метод является ориентиром дальнейших процессов реформирования в сфере публичной администрации, имеет достаточный ресурс для существенной модернизации публично-правовой сферы. Автором отмечено, что стремительное развитие отдельных институтов гражданского общества, постепенная трансформация отечественного административного законодательства подтверждают тенденцию к либерализации правового регулирования административных правоотношений, развития договорных начал в сфере административного права и последовательного достижения сбалансированного использования (одновременного, смешанного и так далее) как императивных, так и диспозитивных начал в административно-правовом регулировании, что в свою очередь свидетельствует о непрерывном процессе переосмысления роли и назначения административного права и о том, что отечественная административно-правовая наука развивается в духе передовых современных европейских исследований.

Ключевые слова: административное право, метод административного права, диспозитивность, диспозитивный метод, императивный метод.

Summary

Yurovska V. V. Dispositive method of administrative law as a benchmark for further reform processes in the field of public administration. – Article.

In the article the author describes the dispositive method of administrative law. In particular, this method is a benchmark for further reform processes in the field

of public administration, which has sufficient resources to substantially modernize the public-law sphere. The author emphasizes that the rapid development of individual civil society institutions, the gradual transformation of domestic administrative legislation confirm the tendency towards the liberalization of the legal regulation of administrative legal relations, the development of contractual principles in the field of administrative law and the consistent achievement of balanced use (simultaneous,

mixed, etc.) as imperative and dispositive principles in administrative-legal regulation, which in turn indicates a tireless process rethinking the role and appointment of administrative law and the fact that domestic law and legal science develops in the spirit of advanced modern European research.

Key words: administrative law, administrative law method, discretion, dispositive method, imperative method.